

ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

Наш читач Марко Тагнравський з Філадельфії, Па., пише:

Дорога „Веселко"! Я маю шість з половиною років і ходжу до першої класи СС. Василянок. В школі українознавства я закінчую другу класу. „Веселку" вже починаю читати сам. Мені і братчикові Максимові, що має три з половиною роки, дуже сподобалися казка про „Чародія-Лиходія" і смішний „Чап-Чалал". Колись давно читала мені мама оповідання „Козацька дитина". Воно мені дуже сподобалося, і я хотів би більше таких оповідань.

Широ здоровлю!

Відповідь Редакції:

Це гарно, що Ти так скоро навчився читати й писати по-українськи і навіть закінчуєш цього року другу класу українознавчої школи. Постараємося друкувати більше історичних оповідань. „Чап-Чалал" подобається дуже всім нашим читачам. Вітаємо Тебе та Твого братчика Максима і бажаємо Тобі веселих ваканцій!

**

Від нашого читача Романа Стельмаха ми отримали такого листа:

Дорога „Веселко"! Я дуже люблю Тебе читати. А найбільше люблю читати оповідання про Михайлика тому, що він боровся за Україну і я дуже люблю Україну, хоч я її не бачив. Але мені мама й тато розповідають про Україну щодня. Я маю шість років і ходжу до першої класи української школи. А в англійській школі, то я в садочку. Я вже давно читаю „Веселку". Моя сестричка також давно вже читає Тебе.

Здоровлю широко!

Відповідь Редакції:

Тішить нас, що Ти і Твоя сестричка читаєте „Веселку" і що журнал Вам подобається. Маєте добрих і дбайливих батьків, що кожного дня розказують Вам про Україну й посилають Вас до українознавчої школи. Любіть свою далеку батьківщину, хоч ніколи там не були й знаєте про неї тільки від батьків, з книжок та журналів. Напиши нам, Романо, як зветься Твоя сестричка, і подай нам свою адресу. — Прийми наш щирый привіт і побажання приємних ваканцій!

РОЗГАДАЙМО!

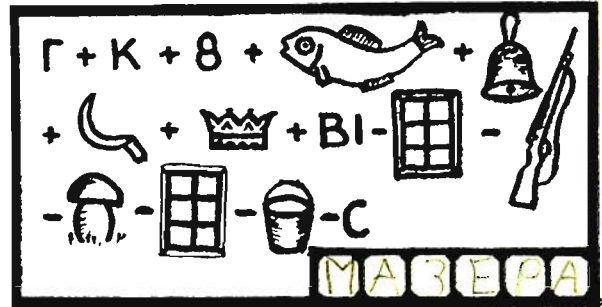
1. ХРЕСТИКІВКА

- X . . . Лицарська зброя
- X Гора в Греції, славна монастирями
- X Інакше — право
- X Твір І. Котляревського
- X Вороги княжої України
- X Висока гора

Букви на місці хрестиків дадуть прізвище великого гетьмана-мецената, якого 250-річчя смерти припадає в 1959 р.

2. РЕБУСИК

(Уклав Зенон Івасиків)

Пояснення, як розв'язати цей ребусик, знайдете у „Веселці" за січень 1958 р.

3. ЦО ЦЕ ?

Купають мене в чорному, а сушать на білому, — той лиш добре мною водить, хто до школи пильно ходить.

**

4. ЗАГАДКОВЕ МОВНЕ ПИТАННЯ

Чого багато має болото, менше має озеро, ще менше — море і зовсім не має річка?

**

5. ЯКІ ЦЕ ДЕРЕВА ?

Які це дерева, що треба додати до них одну букву, щоб вийшла назва найкращого часу для школярів? Який це час?

**

РОЗГАДКИ надсилати до 10-го липня ц. р.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗДА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа 40 центів.

Адреса: "SVOBODA" — "Veselka", P. O. Box 346, Jersey City 3, N. J., USA.

Редакція застерігає собі право виправляти прислані авторами матеріали. Передруки нових творів і ілюстрацій, вміщених у „Веселці", тільки за попередньою згодою Редакції й Видавництва та за поданням джерела.

Обкладинка роботи Е. Козака. Розділові заставки М. Бутовича, Е. Козака, П. Холодного.

Copyright by "Svoboda" 1959. All rights reserved.

"THE RAINBOW" — "VESELKA" published monthly by the Ukrainian National Association 81-83 Grand Street Jersey City, N. J.

Subscription \$ 4.00 per year.

Entered as Second Class Matter at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці: П. Андрусів — Шабля Мазепи

Оформлення 3-ої стор. — М. Дмитренко

ЗАПОВІТ ГЕТЬМАНА

Не видно полтавських тополь —
Усе у гарматнім диму...
Поранений шведський король...
Летить на підмогу йому
Крилатий козацький загін...
Та сили у нас замалі,
І тужить розпачливий дзвін
По всій українській землі.

Цокоче московська орда.
Хлюпоче Дніпрова вода:
— Ой стала-настала біда,
Велика, сторічна біда!

Та звівся тоді на коні
Сам гетьман Мазепа: — Не нам
У цій побідити борні,
Так нашим нащадкам-синам!
Я бачу: мільйони ідуть
Спинити ворожий розбій;
Вони до кінця доведуть
Полтавський нескінчений бій!

І вся Україна встас
За діло моє і твоє,
Бо хто за Вітчизну встас,
В останнім бою — виграє!

Леонид Полтава

КАЗКА ПРО ЧАРОДІЯ-ЛИХОДІЯ І ВАСИКА-КОЗАЧКА І ЧОРНЕ МОРЕ

Мчать війська, летять загони,
А куди? — Ніхто не зна.
Та з Дніпрового затону
Раптом шука вирина,
Вирина вона й гука
До Івася-ватажка:
— Тут він, тут він, Чародій,
Чародій-Лиходій
У порогах приховався,
Із камінням побратався!

На своїм швидкім коні
До Дніпра Івась примчався,
І до того, що на дні
Між камінням приховався,
Як гукне:
— Іди на бій,
Хоч ти злющий Лиходій!

Де порогів грізна сила,
В'ється армія страшна,
Гостродзьоба, гострокрила,
Гостроокая вона:
Тисячі жуків і птахів
Кружеляють край води,
Найкомашніші комахи
Теж примчалися сюди.

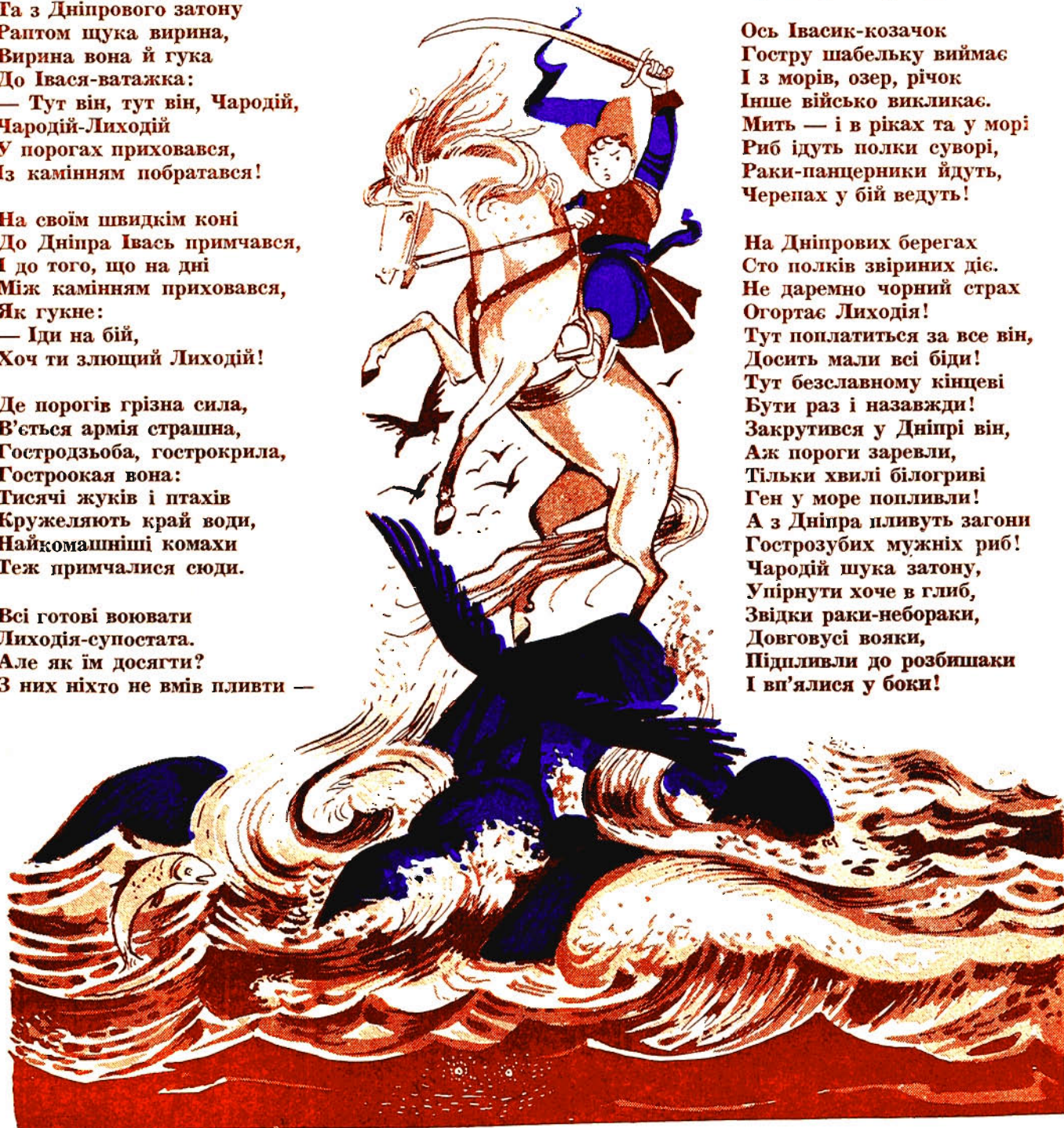
Всі готові воювати
Лиходія-супостата.
Але як їм досягти?
З них ніхто не вмів пливти —

VI.

Для такого ж чудо-бою
Треба бути під водою!

Ось Івасик-козачок
Гостру шабельку виймає
І з морів, озер, річок
Інше військо викликає.
Мить — і в ріках та у морі
Риб ідуть полки суворі,
Раки-панцерники йдуть,
Черепашки ведуть!

На Дніпрових берегах
Сто полків звіриних діє.
Не даремно чорний страх
Огортає Лиходія!
Тут поплатиться за все він,
Досить мали всі біди!
Тут безславному кінцеві
Бути раз і назавжди!
Закрутився у Дніпрі він,
Аж пороги заревли,
Тільки хвилі білогриві
Ген у море попливли!
А з Дніпра плинуть загони
Гострозубих мужніх риб!
Чародій шука затону,
Упірнути хоче в глиб,
Звідки раки-небораки,
Довговусі воляки,
Підпливли до розбишаки
І вп'ялися у боки!

Глянула потвора вгору,
Понад хвилі — а вгорі
Сто один кружляє ворон
І з шаблями комарі!

Лиходій на берег кинувсь —
Не податися й туди:
Оцетинившись, звірина
Жде на нього край води!

І гукнув Івась до нього:
— Иди на бій! Я тут стою!
Не обернешся в дорогу,
У хатину чи змію!
Проти всіх і ти не вдієш,
Нас — мільйони бойові!
Ти загинеш, Лиходію,
Ми ж залишимось живі
У добрі, у дружбі й мирі —
Люди, риби, птахи, звірі!

Заревів тут Чародій,
Чародій-Лиходій!
Як йому лице змінить?
Все одно впізнають вмиць:
З неба, суші і з води
Дочекавсь собі біди!

І посунувся Чародій
Аж по дні в мутній воді,
І почав він відступати,
Ген до моря утікати,
І що далі, то хутчий
Утікає Лиходій!

А за ним летять стрілою
Риб полки попід водою,

Раки-панцерники йдуть,
Черепях у бій ведуть...

Воювати проти гора
Треба навіть на дні моря!

VII.

В'ються іскри над Дніпром,
Кінь цокоче копитом —
То Івась летить хутчий
З військом — на останній бій,
Щоб загинув Чародій,
України Лиходій!

Гей, ти, море, славне море,
Хто ж кого тут переборе?

Поспішає вниз потвора,
Утікаючи від риб.
Допливла вона до моря
І з Дніпра у море — стриб!

Гей, ти, море, славне море,
Хто ж кого тут переборе?

Став Івась на Кримських горах,
Звівсь на срібнім стремені
І гукнув:
— Чудове море,
Чи поможеш ти мені?

Гей ти, море, славне море,
Хто ж кого тут переборе?

— Так, — озвалось море синє,
Що гойдало кораблі. —

Все зроблю для України,
Найріднішої землі!

А із моря риби хором:
— Друзі, ми йдемо у бій,
Навіть за Кавказькі гори
Не втече вже Лиходій!

Бій зчинивсь!
Вода скипіла,
Загуло на сотні миль;
Синє море почорніло —
Не впізнати синіх хвиль!
Риби вдарили управо,
Раки вліво потягли,
Сто акул — собі на славу —
Лиходія протяли!
Лиходій завив з розпуки
І, щоб далі сіяць зло,
Хтів зробитися сторуком —
Рук неначе й не було!
Виткнув голову угору —
З неба круки та орли,
Упірнув ізнов у море —
Черепahi в бій пішли!
З Кримських гір Івась завзятий,
Переможець у бою,
У лихого супостата
Кинув шабельку свою!
Просвітіла шабля, вміло
Мужнім кинута бійцем,
І останнє Лиходію
Відтяла вона лице!
Аж завив той із розпуки
(Заслужив кінця давно!)
І безликий, і безрукий
Назавжди пішов на дно!

VIII.

З тих часів живе донині
Слава арміям усім:
Рибам, птахам і звірині,
І людині — слава їм!

Тільки ті, що всі встають,
Перемоги зазнають!

IX.

Про події в Україні
Слух пішов у всі країни;
Всі раділи на землі,
І дорослі, і малі:
Люди, звірі, черепахи,
Риби, птахи і комахи,
Бо ж загинув Чародій,
України Лиходій,
Хоч його пекельний гнів
Синє море й почорнив!

Всі додому повертались,
Вили, крикали, співали,

І свистали, і дзижчали,
І кували, і пищали:
Кожен, хто лиш як умів,
Про подію говорив.

І на білому коні,
Як і личить на війні,
Перемігши Лиходія,
Козачок прибув у Київ:
Хліб і сіль прийнявши, він
Всім військам віддав поклін,
Морю й рибам за підмогу
Уклонився аж у ноги!

X.

Це давно було, минулось,
Тільки назва не забулась —
Чорне море, — з тих часів
Дожила до наших днів.
А насправді Чорне море
І не чорне й не суворе,
Це найкращий друг землі,
Що гойдає кораблі.

Сяє, наче та перлина,
Рідне море України
І багате, як земля,
Всіх красою звеселя.

Як же нам, кохані діти,
Чорне море не любити,
Наше славне Чорне море,
Що шумить, як і Дніпро,
Лиходіям всім — на горе,
Україні — на добро?

Як же нам, кохані діти,
Наше море не любити?

(Кінець)

Безликий — без лиця.

З а п и т а н н я: Завдяки чому
Івась і його армія здобули перемогу
над Чародієм-Лиходієм? Хто
цей Лиходій?

Р. Завадович

МІЙ НАЙБІЛЬШИЙ СКАРБ

Я вчився восени, взимі і навесні,
Не був ледачий, ні — така моя природа;
І ось тепер ідуть вакацій милі дні,
Блакитні та ясні — по праці нагорода.

Не раз над зпитком я чоло спітніле тер,
Між чисел і між зер згубившись, мов в пустелі,
Та від зусилля я не захворів, не вмер,
Дивіться: я ж тепер здоровий і веселий!

Що більше я учивсь, то більше в голові,
Мов квіти у траві, цвіли думки хороші —
О, не купити їх за тисячу, за дві,
За скарби світові, за всі всесвітні гроші!

Не бідний я тепер, а справжній багатий,
Хоч скарб великий мій — не золото, що сяє,
Його вогонь не з'їсть, не вкраде лиходій,
Не вирве ворог злий, і повідь не залляє.

„Учітеся!“ — лишив Тарас нам заповіт.
Авжеж, багато літ учитися я буду,
Бо того, хто учивсь, шанує цілий світ
І шле палкий привіт йому усе й усюди.

Та не для себе вчусь, мій любий друже, знай —
Бажання, Боже, сповнить дай моє гаряче,
Щоб з мене користь мав мій милий Рідний Край,
Щоб я йому украй за все добро віддячив!

М. Щербак

Л И С Т И

Відповідь учням і ученицям сьомої класи (вчителька п-ні МикМаньон) школи св. о. Миколая в Шикаго—Оксані Павлович, Марії Кузич, Ірині Бенько, Тетяні Коссака, Ульяні Бойко, Іванні Попадюк, Авні Кухаришин, Олі Дацків, Оксані Остапчук, Степанові Головатому та Павлові Пятель на їхні до мене листи, гарно ліюстровані кольоровими малюнками.

На вітах розцвітало листя,
Як я дістав від Вас листи,
І наче сонце променисто
Засяло сяйвом з висоти.

Ось снопик жита... хрестик... квіти...
Тризуб... волошки... козаки...
Усе, що відтворили діти
І вийшло гарно з-під руки.

Це, любі учні й учениці,
Є, як оздобили золоті,
І слово пахне, мов суниця,
Змалювані в чиймсь листі...

О, станьмо, діти, на коліна
І щиро Господа молим,
Щоб знов воскресла Україна,
Щоб нам побачить рідний дім.

Щоб Бог почув молитви слово
І опромінив сонцем шлях,
А мова, українська мова
Цвіла веселкою в серцях!

Квітень, 1959.

ПРИГОДИ КОТИКА МУРЧИКА

Ілюстрація П. Холодного

2. ПОКАРАНЕ СВАВІЛЛЯ

Усіх котенят було семеро, але між ними найкращий був Мурчик. Весь був чорненький, тільки під шиєю мав білий комірець, а на лапках — білі рукавички.

Мурчик завжди вів перед у пустошах з братчиками та сестричками. Сяде собі, бувало, між ними і тільки лапкою орудує: одне вдарить по голові, друге зловить за хвостика, інше перестрибне. Такого натворить, що розворушить усіх котенят.

— Матусю! Матусю! Дивіться, що котики втворюють! — кличе Славко, сміючись.

Матуся прийде, подивиться, погладить котиків і відходить до кухні варити обід чи вечерю. Потім вона почала разом із Славчиком привчати котенят пити молочко. Налляла молока, взяла котеня та й приклала його ротом до мищинки. Першим, що відважився покуштувати того молочка, був Мурчик. Коли Славчик приклав його рожевого ротика до тарілки, то Мурчик зразу запручався, але, лизнувши молочко, заспокоївся. Він скоро все зрозумів, присів коло мищинки і почав вилизувати молочко червоним язичком. То був перший успіх малого Мурчика.

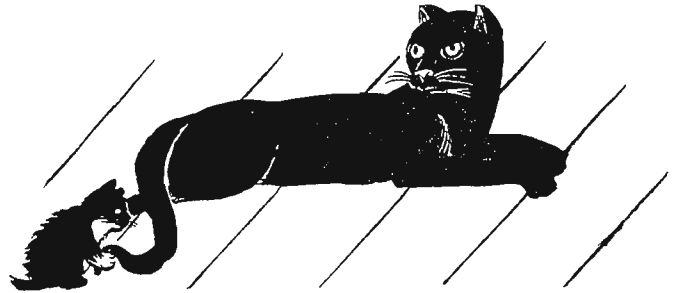
Найвшись доскочу, він почав ще більше пусувати, і тоді трапилась йому неприємна пригода. Не лише людські діти, а й котенята мусять чемно і з увагою ставитись до своїх батьків і всіх старших. Малий Мурчик цього не знав, тож мусів відпокутувати. Свавільний котик учепився маминого хвоста і почав з ним бавитися: вдаряти лапками, хапати ротиком, тягнути зубами до себе. Мамин хвіст був пухнастий, кучерявий і блискучий. Мушка недовго потурала синовому свавіллю. Щоб відчепитись, вона перейшла на інше місце, сіла і підігнала хвіст під себе. Навіть подивилась сердито на синопка. Але Мурчик скоком-боком підбіг до матусі, висмикнув з-під неї хвоста і продовжував забаву. Мушка захвилювалась. Жаль їй було карати синопка, але не могла стерпіти його пустування і грізно замуркотіла. Та Мурчик ще не розумів матеріної мови і бавився собі далі.

Тоді Мушка раптом кинулась до Мурчика і вдарила його лапкою по щоці. Вдарила так міцно, що Мурчик злякався, підняв хвостика і мерщій утік у найдалший куток кімнати.

Славчик бачив цю пригоду, щиро сміявся і все розказав матусі.

— Матусю, матусю, наш Мурчик дістав від Мушки ляпаса!

— Видно, що був нечемний, — відповіла ма-

ма. — Бачиш, кітка, хоч і тварина, а теж не любить дурних пустошів.

Тим часом Мурчик стояв у кутку кімнати і вже не підходив до Мушки. Наука не пропала марно. До обіду він бокував від матусі і все стежив, що вона робить. Коли ж Мушка лягла на підлогу і почала кликати „муррвав, муррвав”, Мурчик, піднявши хвостика вгору, підійшов до котенят, замішався між них і притулився до материнських грудей. Він не знав, що добра мама вже давно простила йому провинку, і упевнився в цьому аж тоді, як почув на своїй спині теплий материн язик.

Це його так втішило, що він, забувши недавню покару, обняв матусю лапками, почав її облизувати язичком і цілувати. Це, мабуть, дуже сподобалося старій Мушці. Відтоді вона вже ніколи не підносила лапки на свого синопка і завжди більше його облизувала, ніж інших котенят. Мушка з Мурчиком поєднали тривала любов і згода.
(Продовження буде)

ЧИ ЗВАЖИЛА?

Івасик купив у крамниці з солодощами два фунти цукерків і поніс їх додому.

Незабаром до власника крамниці дзвонить Івасикова мама:

— Вибачайте, пане, але чи не сталася яка помилка? Я послала до вас свого хлопчину купити два фунти цукерків. Вдома я зважила те, що він приніс, і бачу, що є тільки півтора фунта...

— Гаразд, — відповідає купець, — але чи зважили ви також свого сінка?

ХЛОПЧИК І МАМА

Маленький хлопчик ішов з мамою по вулиці. Він побіг наперед і заблукав. Тоді почав питати людей:

— Скажіть, будь ласка, чи не бачили ви моєї мамі зі мною?

Сіра квочка наскликала
У гостину каченят,
Двох качок і білу гуску,
Гусака і козенят.

Також півня запросила, —
Бо той півень їй рідня, —
З ним прийшли мале телятко,
Поросятко й цуценя.

Довго гості гостювали,
Їли кашу без ложок,
Потім квочка розділила
Всім по крихті пиріжок.

А тоді качки схотіли
Танцювати гопака,
Просять стати їм до пари
Поросятко й гусака.

Квочці клопіт — де ж музики?
Хто б до танцю їм заграє?
Підхопилось цуценятко:
— Я це можу! Гав-гав-гав!

— Не годиться і негоже! —
Стукнув дзьобом тут гусак: —
Я такого не втанцюю,
Це напевно не гопак!

Обізвалось козенятко:
— Ну, а спробуйте мене!

Може в мене краще вийде —
Ме-ме! ме-ме! ме-ме-ме!

— Не годиться і негоже! —
Почали качки кричать: —
Під таку музику трудно
Підківками вибивать.

Тут телятко: — Я заграю,
Хоч не вчилось я тому.
Тільки ви не поспішайте!
Му-му! му-му! му-му-му!

— Не годиться і негоже! —
Поросятко верещить: —
Під таку музику, гляньте,
Вже і господиня спить!

Півень крилами ударив:
— Це ж образа всім гостям!
Щоб не гнівались на квочку,
Буду грати я вам сам.

— Прошу в коло поросятка,
І качок і гусака!
Ку-ку-ріку! ку-ку-ріку!
Починаймо гопака!

Квочка кинулась спросоння:
— Кудкудах-кудах! глядіть,
Обережно — каченяток
І курчат не наступіть!

Півень крикнув: — Кукуріку!
Нам тепер тут не до них!
Швидше їх збирай під крила,
Затоптати можуть їх.

Враз курчата і качата
Шусть під квочку і сидять!
А дві качки танцюристі
Чобітками дріботять.

Поросятко перед ними
То навприсядки, то вскік.
І стрибали-танцювали,
Доки півень... не утік!

Роман Завадовиз

Г Е Т Ь М А Н С Ь К А Ш А Б Л Я

Ілюстрація П. Андрусєва

Дійові особи:

Іван Мазєпа, гетьман України
Івась, школяр Хлопці-полтавці
Мотря, його сестра Дівчата-полтавки
Андрій, Івасів товариш Сонна Мрія
Два Привиди

ВІДСЛОНА

(Кімната, ліворуз двері у спальню, праворуз — у коридор. У лівому кутку стіл і три крісла. Під правою стіною шафа. За задню стіну править заслона, що в ході дій розсувається і засувається. Івась та Андрій сидять за столом над розкритими книжками, трохи збоку Мотря щось вишиває).

ІВАСЬ *(зитає голосно)*. „І промовив Мазєпа до козаків: „Браття, настав наш час! Віддячимо москалям за їх насильство над нами, за людські муки й неправду, що їх заподіяно нам! Прийшов час скинути ненависне ярмо і нашу Україну зробити вільною самостійною державою!”

МОТРЯ. Це про Івана Мазєпу — того, що був гетьманом України?

АНДРІЙ. Авжеж! Про славного Івана Мазєпу, що разом з королем Швеції Карлом Двадцятим заходився визволити Україну з московської неволі.

ІВАСЬ. Знаєте, відколи вчуса історії, ні один гетьман не припав мені так до вподоби, як Мазєпа. Хіба... хіба ще Богдан Хмельницький, але без Переяславського договору.

АНДРІЙ. І мені також Мазєпа дуже припав до серця. Ану, читаймо далі, як там було!

(Дзигар на вежі повагом вибиває 10 разів).

АНДРІЙ *(глянув на стінний годинник)*. О, ніколи вже! Час мені додому! *(Складає книжки, зшитки і встає).*

ІВАСЬ. Справді, вже десята! Жаль, що так швидко минув вечір!

МОТРЯ. Тобі, Івасю, аби книжка, та ще про давні часи, то ти так зачитаєшся, що хоч гарматою в тебе стріляй! Нічого не бачиш і не чуєш.

ІВАСЬ *(захоплено)*. Немає нічого кращого за добру книжку!

АНДРІЙ. І я так кажу! Завтра ввечері я знов прийду до вас, пограємось, почитаємо, а тепер — добраніч!

ІВАСЬ і МОТРЯ. Добраніч, Андрію! Приходь завтра! *(Андрій вийшов).*

МОТРЯ *(відкладає роботу)*. Піду й я, постелю ліжко собі та й мамі, щоб не трудилися, як вернуться опівночі з роботи. А ти, брате, теж лягай — уранці ж до школи вставати пора! І хай тобі щось гарне присниться! *(Встає).*

ІВАСЬ. Гарне, кажеш? А що, наприклад?

МОТРЯ. Те, чого найбільше бажаєш. Ну, добраніч! *(Пішла у спальню ліворуз).*

ІВАСЬ. Добраніч, сестричко! *(Приклав долоню до гола, задумався; потім встає з-за столу і виходить на середину сцени)*. Справді, якого б я собі бажав сну? О, вже знаю! Хай би мені приснився Мазєпа! Начитався про Мазєпу і так розворушив думки, що ні про що інше думати не можу. Засів мені той гетьман у серці, і так мені його жаль, мов рідного батька. *(Підходить до столу і, нахилившись, перелистковує книжку)*. Ось і його портрет! *(Взяв книжку в руки, придивляється зблизька)*. Так, славний гетьмане! Вибач мені, що не жив я в ті часи, коли ти заходився визволяти Україну. Мав би ти з мене вірного помічника, а Україна — завзятого оборонця. А Петрові, тому лютому цареві, що розпинав нашу Україну, я б показав, я б його провчив!.. Роздобув би шаблю і самопала, осідлав би коня вороного і перед боєм гукнув би з козаками так, як отут у книжці написано: „Волю здобути або вдома не бути!” *(Сідає за столом)*. От було б славно! Може я був би гетьманським чурою, може козаком з охорони гетьмана. Може він посилав би мене з

наказами в бій... А втім, хай би мене зробили навіть кашоваром, аби я тільки міг чимнебудь прислужитися козацькому військові, своїй рідній справі!.. Дуже-дуже шкода, що не жив я в ті часи! (*Паєза*). Тож хай би мені хоч приснився мій Мазепа! Хай би сонна мрія перенесла мене в Київ, або в Батурин, або під Полтаву, хай би хоч одну хвилину міг дивитися гетьманові в очі, читати з його чола мудрі думки... (*Перелистковує книжку*). Ну, почитаю ще трохи — бодай думкою полину в минуле, хоч сумне, та славне... (*Заглибився в гитання, спершився на руку*).

(Здалеку відзивається лагідна музика. Світло змінюється на синє. Позаду Івася в крузі білого світла з'являється Сонна Мрія в білій одежі, у прозорім серпанку, стає за плегима і простягає руки над головою хлопця, що трохи похилився, мов до сну. Музика затихає).

СОННА МРІЯ (*говорить лагідним, пригніченим, але виразним голосом*).

Я Сонна Мрія, Сну сестриця,
Мене ти кликав — я прийшла.
Засни!.. Нехай тобі присниться
Прозорий сон, як срібна мла.

Не знає Сон, що неможливе —
Він вмів все, він може все:
Тебе у світ омани й дива
На ніжних крилах занесе.

І ти опинишся в країні,
Де княжить Привид і Мана,
Де воскресають мертві тіні
І оживає давнина.

Засни!.. Нехай тобі здається,
Що там, в минулому твій дім...
Я Сонна Мрія, Сну сестриця,
Мене ти кликав — ну, ходім!

(Знов відзивається музика. Мрія бере за руку сонного Івася з заплученими очима, виводить з-за столу на середину сцени і майже негупно плече в долоні. З двох протилежних сторін входять Привиди в білому, один приносить козацький жупан, а другий — шапку. Мрія вдягає непорушно-сонного Івася, надіває на нього шапку — і всі троє зникають. Завіса, що закрила задню стіну, розсувається надвое, відслонюючи полтавський краєвид з полями, річкою та вітряками. Музику переривають три гузні постріли з гармати, світло знов змінюється з синього на біле).

ІВАСЬ (*здрігається, торкається пальцями огей і відкриває їх, потім прикладає долоню до гола і розглядається*). Де це я? Ах, знаю: он Полтава, там бій кипить, рішальний бій. Гетьман і король міряються силами з царем... Боже, дай їм перемогу! (*Гуркіт гармат*). Ні, не видержу! Піду й я туди! Тільки ж у мене немає ні шаблі, ні будь-якої зброї... (*Задумується*). Нічого! Роздобуду від козаків! (*Вбігає гурт дівчат; побавивши Івася, зупиняється*).

ДІВЧАТА. Івась! Ти тут?

ІВАСЬ. Ви куди? Чого злякані? Що сталося?

1 **ДІВЧИНА**. На нашому хуторі москалі!..

2 **ДІВЧИНА**. Обійшли збоку наших!..

3 **ДІВЧИНА**. А ми вихопились садками-городами, щоб подати вістку гетьманському військові.

1 **ДІВЧИНА**. Ти знаєш, де наші?

ІВАСЬ. Он там, під Полтавою. Бачите? Горять хати і дим чорною хмарою звивається під небо.

2 **ДІВЧИНА**. Івасю, заведи нас туди!

ІВАСЬ. Гаразд, я сам хотів туди йти. Не можу тут устояти без діла. Там б'ються мій батько і брат, рідну землю грудьми від ворога захищають, а я... Як думаєте, чи козаки дозволять мені воювати?

3 **ДІВЧИНА**. Та ж певно — ти вже великий.

ІВАСЬ. Ходіть! Заведу!

(Пускаються йти. Знов гуркіт. На сцену вбігає гурт хлопців).

1 **ХЛОПЕЦЬ**. Стійте! Хто ви такі?

ІВАСЬ. Молоді мазепинці. Чи нема у вас шаблі?

2 **ХЛОПЕЦЬ**. Ми самі шабель шукаємо, гетьманові помагати хочемо.

3 **ХЛОПЕЦЬ**. Треба нам спасів і самопалів.

1 **ДІВЧИНА**. Ви вже вмієте стріляти?

4 **ХЛОПЕЦЬ**. Авжеж! Батьки навчили. Тільки ж вони самі в бій пішли і зброю взяли з собою.

5 **ХЛОПЕЦЬ**. А ми чули, що щось недобре твориться під Полтавою.

1 **ХЛОПЕЦЬ**. Там, кажуть, москалів видимо-невидимо, а наших козаків та шведів не так то й багато...

2 **ДІВЧИНА**. Тому москалі наших уже й оточувати стали. На наш хутір наскочили.

ІВАСЬ. Ходім гуртом, поможемо козакам. Зброю там дістанемо.

ХЛОПЦІ. Ходім! (*Пускаються йти, але назустріг виходить Мазепа*).

ВСІ. Хто це?

ІВАСЬ (*придивляється уважно, а потім, знявши шапку, вклоняється в пояс*). Чолом тобі, ясновельможний гетьмане!

ВСІ (*пошепки між собою*). Гетьман! Гетьман! (*Вклоняються*).

МАЗЕПА (*схиляє голову*). Здорові, хлопці й дівчата! Куди в таку грізну годину мандруете?

ІВАСЬ. До війська козацького.

МАЗЕПА. Невже?

ХЛОПЦІ. Ворогів бити.

ДІВЧАТА. Рани козацькі білим полотном перев'язувати.

В СІ. Прийми нас, гетьмане! Хай і ми послужимо Україні!

МАЗЕПА. Спасибі, голуб'ята! Прийде час, що Україна покличе вас на службу. *(Опустив на хвилину голову)*. Та не тепер!.. Тепер вона, мов чайка при битій дорозі, квилить-ридає над гніздом своїм зруйнованим... Ворог знову чорною хмарою налягає на нашу землю, нові кайдани їй готує.

ІВАСЬ. А бій — там, під Полтавою?

МАЗЕПА. Гармати замовкли... Не гримлять рушниці... Бій скінчився!..

В СІ *(з тривогою)*. І що?

МАЗЕПА. Козаки і їх союзники шведи боролися, як леви, але перед ворожою навалою не сила було встоятись... На полі бою під Полтавою цар святкує перемогу.

В СІ *(з жахом)*. Боже!..

МАЗЕПА. У всьому Божа воля! Тяжкі часи чекають Україну, але не пора на розпач і на сльози! Боротися вона не перестане! Ми програли один бій, та не програли боротьби. Боротьба триватиме довго, як довго нарід живий.

ІВАСЬ. Але москалі тебе спіймають, гетьмане!

ХЛОПЦІ. Ми не дамо тебе ворогам!

ДІВЧАТА. Ми сховаємо тебе!

МАЗЕПА. Ні, не так, мої любі! Я з козацьким військом і з запорожцями подамся за турецьку границю. Там куватимемо нову зброю і чекатимемо пригожої пори, щоб знову з перемогою і волею вернуться у рідний край.

В СІ. Хай вам Бог допоможе!

ДІВЧАТА. Ми щоранку молитимемось за це.

ХЛОПЦІ. Щодня будемо вас ждати-виглядати.

МАЗЕПА. Моліться і ждіть, а тим часом ростіть у силу і в завзяття. Не зрадьте рідної Матері нашої, козацької Вітчизни!

ІВАСЬ. Ясновельможний гетьмане! Ти наш батько і всій Україні голова. Ми зробимо, як ти кажеш. Ні одного прихильного слова, ні одної усмішки, ні одної послуги не матиме ворог від нас! Серця нашого в неволю не віддамо!

МАЗЕПА *(втішений, кладе йому руку на плече)*. Бачу: ти, мов жива любов краю нашого рідного. Ти вірність і непохитність роду нашого козацького. Чи вся молодь така, як ти?

В СІ. Вся, вся, гетьмане!

МАЗЕПА. То маєш, юначе, від мене шаблю гетьманську. Передаю її цвітові України, мо-

лоді нашій — на твої руки. Будь ти для неї, як розум і серце! Будь її сторож і провідник! „Візьміться всі за руки, не допустіть гіркі муки Матці своїй більш терпіти!” (Відтинає шаблю). Бажайте волі, прямуйте до волі і цінують волю понад усе, як цінували її славні предки наші! (Подає шаблю). А як прийде час, „самопали набивайте, гострих шабелъ добувайте, а за віру хоч умрете і вольностей бороніте!”

І В А С Ь (приймаючи шаблю, вклоняється). Спасибі, ясновельможний! Буде так, як бажаєш. Шабля — це знак боротьби. Великий дар і великий обов'язок для мене, для нас усіх. Хай Бог тебе оберігає, а нам допоможе!

В С І (вклоняючись). Спасибі й від нас!

І Х Л О П Е Ц Ь. Ми будемо вірні заповітам батьків, що поклали голови під Полтавою.

І Д І В Ч И Н А. Не осоромимо Матері нашої Вітчизни!

М А З Е П А. Спасибі й вам від мене, соколята! Ви осолодили мені гірку розлуку з рідною землею. Я відходжу, але моє серце залишиться з вами, з усім народом, з нашою Україною. (Пригортає Івася й цілує в голо). Будь же непохитний як справжній лицар-козак! Як Байда, як Сагайдачний! „Нехай вічна буде слава, же през шаблі маєм права!” Прощайте! Будь здорова, молода Україно! На тебе моя надія!

В С І. До побачення! До побачення! (Вимахують шапками і руками, прощаючись з гетьманом. Хтось з гурту застіває „Гей, у лузі гержона каліна”, всі підхоплюють. Під кінець строфи злочці відходять в одну сторону, а дівгата — в другу).

І В А С Ь (залишився сам-одинокий з шаблею на долонях. Підносить її і цілує. Світло темніє. Озі в Івася заплющуються. Заслона знову закриває краєвид. Відзивається тиха музика. З присмерку виходить Сонна Мрія і два білі Привиди. Сонна Мрія здіймає з Івася жупан і подає першому Привидові, потім здіймає шапку і подає другому. Привиди відходять).

С О Н Н А М Р І Я (бере Івася за руку і веде його за стіл. Івась сідає і похилляється над книжкою. Шаблю кладе на столі так, що її не видно. Сонна Мрія стає за його плегима і, простягнувши руки над його головою, говорить):

Я Сонна Мрія, Сну сестриця —
Скінчився сон... Я йду... Прощай!..
Та не забудь — запам'ятай,
Що чайка ще над полем в'ється
І дух Мазепи з-під Полтави
До боротьби, до волі й слави
Невпинно кличе Рідний Край!
Про це ти завжди пам'ятай!..

(Повторюючи „пам'ятай!”, Сонна Мрія відходить у тінь і зникає. Раптом відзивається електричний дзвінок. Ясне світло).

Ганна Черінь

Ілюстрації Е. Козака

17. ШКІЛЬНИЙ ПІКНІК

В нашій школі буде пікнік!
Всі ми підемо у сад!
Як на лихо, дощ у вікна
Стукотить два дні підряд.

Ще й вперед бюро погоди
Передбачило дощі...
Це чималі перешкоди:
Змокнуть квіти і кущі,
Будуть багна і каложі —
Це було б погано дуже!

Я молилась вчора наніч:
„Боже, змилуйся над нами,
Поможи нам, Мати Божа,
Щоб узавтра дощ не йшов,
Днина щоб була погожа
І трава, неначе шовк”.

Помогла нам Божа Мати:
Стало всюди просихати...
Рано вранці сонце встало,
Дощ плаксивий геть прогнало!
Видно, що бюро погоди
З сонцем не дійшло до згоди!

Вранці я іду до школи,
Маму смикаю за поли:
— Дай мені в торбинку щось,
Щоб на пікніку здалось!

Мама дражниться: — Квасолі?
Хрину? Перцю? Бараболі?
— Можна трошки, а до того

М О Т Р Я (виходить із спальні). Івасю, Івасю, годі читати! Вже мама вернулася з роботи! (Іде у двері направо).

І В А С Ь (прокидається, протирає озі, встає і, простягаючи руки в сторону, де зникла Сонна Мрія). Не забуду! Не забуду! Па-м'я-та-ти-му!

З а с л о н а

Щось солодкого, смачного.
Не клади, матусю, перцю,
Бо недобре буде серцю.
Не клади також і хріну —
Буду чхати без упину.
Дай ти краще шоколядку,
Чи цукерок, чи грушок...
— Знаю, знаю. Все в порядку —
Наставляй сюди мішок!

З школи ми по двох в ряд
Вийшли всі на пікнік в сад.
Всі веселі, любі, гарні
І надиво солідарні —
У таких чудовім парку
Хто подумав би про сварку?
Хто сумний був — звеселів.
Хто мовчав — розговорився.
Хто сердитий — помирився.
Скільки сміху, скільки слів!

Стали грати в різні гри —
Сам, що хочеш, вибери:
Той у м'яч,
А той у „квач”.
Гей, лови мене, не плач!

Навіть вчителька із нами,
Як маленька, грала в „квачик”
І зовсім не та неначе,
Що нам ставила „погано”
За незроблені задачі.

Міряючись силами,
Потомились, сіли ми.
Надоголо пахоці —
Час ділити ласоці:
Я тобі, а ти мені —
Ох, які вони смачні!

Їсться добре серед саду —
Все поїли без сліда!
Мають тут якусь принаду
И хліб самий, сама вода!
На поганий апетит
Кращих ліків не знайти!

— Позбирайте всі папери!
Вже додому час...

Вже матусі до вечері
Виглядають нас...
Мали втіхи ми доволі!
Завтра стрінемось у школі.

18. ІСПИТ

Іспит близько! Дехто плаче...
Наполошилися ледачі!
Їм так хочеться на іспит,
Як на щеплення від віспи!

Трохи я й сама боюся...
І тому в останні дні
Особливо пильно вчуся.
Помагають всі мені:

Тато, сівши біля мапи,
Ставить той чи інший запит.
Мама в зошит підглядає,
Фізику перевіряє.

А бабуся в наші справи
Додає смачної страви,
Співчутливі робить міни:
— Треба їсти вітаміни!

З допомогою такою
Я набралася спокою.

В школі старші і малі
Загули, немов джмелі.
Декого бере дрижак,
Дехто дметься, як їжак...

Снилися Грицеві вночі
Всі питання і задачі:
— Всі питання знаючи,
Не боюсь я.

— От побачим!
Лесь, поглянувши на двері,
Нам сказав. — Я хитрий змалку!
Я на білому папері
Крейдюю зробив шпаргалку,
Так, щоб вчитель не помітив!

Засміялись з того діти:
— Білим та по білому!
Як по воді вилами!..

Вчитель пише на таблиці
Двадцять п'ять важких питань.
Розгорілись маком лица...
— Хто там шепче? Перестань!
Не крутись, непосидо,
Та не списуй у сусіда!

Ось такі були питання:
Що є сила притягання?
Звідки в нас береться сніг?
(Це найлегше з них усіх).
Чим нам цінні мікроскопи?
Головні міста Європи?

Враз спитався вчитель Тоні:
— Чом рябі твої долоні?
Йди мерицій та в умивальці
Добре вимий з милом пальці!

Вийшла Тоня, вмила руки,
Змила з них усі „науки”,
Що чорнильним олівцем
Розписала, як узорі.
І прийшлося кінець-кінцем
Йй писати без підпори...

Написали, хто як вмів.
Довелось чекати доти,
Доки через пару днів
Вчитель нам роздав роботи.

Написав найкраще Зенко —
Він живе від нас близьенько.
Хоч сама я все завчила,
А зрівнятись з ним — несила!
Він цибатий, як лелека,
Мудрий — як бібліотека!
Стільки знає — мамо рідна!
Буде він ученим, видно.

А проте, сказати варто,
Він веселий і штукар,
Перший майстер він на жарти,
Ще й в футболі воротар.

Так чи так, моя робота
Не була в ряду останнім.
„Добре” з плюсом... А за що то? —
Збилась я в одним питанні...
А за те вписала я ще
Власний віршик про зиму,
І здається, що найкраще
Те сподобалось йому.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Всіх передплатників „Веселки”, які залягають з передплатою, просимо негайно вирівняти свою заборгованість, інакше прийдеться стримати їм висилку журналу.

ЯК ОЛЯ ВЕЛИКОЮ СТАЛА

Маленька Оля дуже хотіла вирости. Дуже-дуже! А як це зробити, вона не знала. Все перепробувала: і в маминих черевиках ходила, і в бабусиному фотелі сиділа, і таку модну зачіску, як у тітки Соні, робила. І сережки на вуха закладала. І годинника на руку чіпляла.

Нічого не виходило. Всі в хаті тільки сміялися з неї та жартували.

Аж одного разу здумала Оля підлогу підмітати. І підмела! Та так добре підмела, що мама навіть здивувалась:

— Олюню, — сказала, — невже ти великою ставш?

А коли Оля чисто-начисто вимила посуд у кухні і сухо-насухо витерла його рушником, тоді не лише мама, але й тато здивувався. Здивувався тато і при всіх за столом сказав:

— А ми й не помітили, як у нас Оля виросла. Не тільки підлогу підмітає, а й посуд мие.

Тепер усі маленьку дівчинку Олю великою називають. І вона себе дорослою почуває, хоч і ходить у своїх крихітних черевичках і в коротенькій суконочці. І без такої зачіски, як у тітки Соні. Без сережок. І без годинника.

Бо не вони малих — великими роблять...

подав Ікер

А один із наших учнів
Відповів не дуже влучно,
Написав таке, що жах:
Раків, жаб і черепах
Він зачислив до комах!..

Другий написав з тривоги,
Що пантери мають роги!
А тому, що в ніч останню
В сні дізнався про всі питання,
То приснилось розторопі,
Що Бразилія — в Європі!..

Трохи смішно,
Трохи втішно,
І втирає дехто слізки...
Я нічим більш не турбуюсь
І до табору готуюсь
І пакую вже валізку.

(Продовження буде)

солідарні — об'єднані, згідливі.
шпартгалка — маленький клаптик паперу з написаними на ньому головними правилами чи фактами.

**ВІДНОВЛЯЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ НА „ВЕСЕЛКУ”!
ПРИЄДНУЙТЕ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!**

Чап-Чалап наш на горбочок
Виліз, станув на кілочок
І закликав: — Чи здорові,
Всі сусіди гонорові?

Відзивався Жалі-Бойко,
Жалі-Бойко славний Ой-Ко:
— На бандурці строю струни
І сумні співаю думи.

А за ним загейкав Гей-Ко,
Гей-Ко знаний Веселейко:
— Я тоненьку шийку маю,
Коломийку заспіваю.

Відгукнувся славний Гоп,
Каже: — Чап-Чалапе, Скоб!
Я разів сто, як захочу,
Рів усякий перескочу.

Тут прокинувся зо сну
Всім відомий пан А-Ну:
— Як не має хто охоти,
Наганяю до роботи.

А з-під дуба, там, де мох,
Кликнув кострубатий Ох:
— Я достойність — каже — вашу,
Як захочу, то настрашу!

Під листком, ще й під розмайком,
Сів і нарікає Ай-Ко:
— Розіб'є хто де горнятко,
То мене гукає татко.

Відгукнулись всі, лиш Ей-Ко
Підглядав усіх тихенько:
— Хто в граматиці де скрутить,
Тому вуха він накрутить.

Ей-Ка Чап-Чалап уздрів,
Скочив і сховався в рів.
Там уже А-Гі сиділо,
Теж боялося, аж впріло.

ЕКО

БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК

ІСТОРИЧНА КАЗКА

UKRAINIAN TALE BOHDAN, KOZAK-SORCERER

РОЗДІЛ III: У ДІДА В НАУЦІ

PART III: THE OLD MAN'S TEACHINGS

У печері над річкою була дідова домівка.

In a cave by the river dwelt the old man.

— Не думай, сину, що в чарах уся сила! На Бога сподівайся, військового діла навчайся — то й збореш ворога!

“Do not, son, think, that in magic lies all strength! Hope in God, learn the warrior’s trade—and thus you will conquer your enemy!”

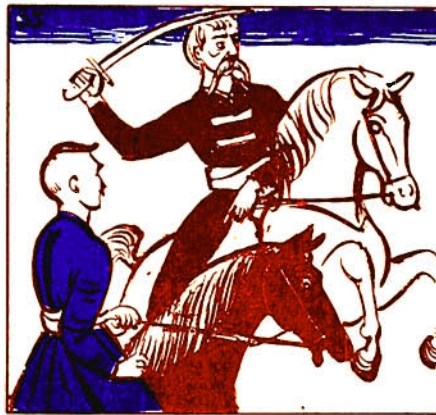
І став дід козака військового діла навчати.

And the old man then began to give the Kozak lessons on how to fight.

Вийшли в степ, дід свиснув — прибігли два коні, вороний і сивий.

They went out into the steppe. The old man whistled—and there came galloping to them two horses, one a black and the other a gray.

— Ось так, сину, треба орудувати шаблею!

“And here, son, is how to handle a saber.”

— А так, буває, треба від ворога ховатися!..

“And this is, in need, a way of hiding from the enemy.”

(Продовження буде)

(To be continued)